

CURTEA DE APEL CENTRU

Republica Moldova, MD 2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
e-mail: cac@justice.md, Tel.: /373 22/ 409 209
www.instante.justice.md

Nr. 4-3578-1746

din 14.08.2026

Dosar nr. 3r-636/25
(2-21184143-02-3r-21102025)

Către doamna Manole Domnica
Președinte al Curții Constituționale
Str. Alexandru Lăpușneanu 28

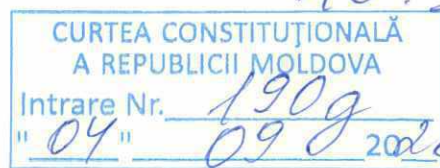
Onorată Curte, prin prezenta, Curtea de Apel Centru vă remite încheierea emisă pe marginea sesizării privind excepția de neconstituționalitate precum și sesizarea privind excepția de neconstituționalitate ridicată în cadrul procesului de contencios administrativ, dosar nr. 3r-636/25, intentat la cererea de recurs declarată de Gherman Ion și Gherman Ala împotriva Încheierii din 09 noiembrie 2022 Judecătoriei Chișinău (sediul Rîșcani), pronunțată în cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată depusă de GHERMAN ION VASILE, Gherman Ala vs. Serviciul Fiscal de Stat privind controlul legalității actelor administrative ale Serviciului Fiscal de Stat și direcțiilor generale de administrare fiscală

Anexă:

1. Sesizare privind excepția de neconstituționalitate în original.
2. Copia Încheierii din 23 aprilie 2026.

Președintelui interimar al
Curții de Apel Centru

Mîra Ghenadie

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

prezentată în conformitate cu prevederile Legii nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. c) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

formulată **ab initio** ca demers constituțional imperativ în cauza civilă pendinte, pentru a exclude producerea unui remediu tardiv prin mecanismul de revizuire în sensul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova – „Articolul 449. Temelurile declarării revizuirii... litera e1)”, în ipoteza în care instanța de drept comun ar ignora excepția ridicată, și pentru a solicita Curții Constituționale, **unica autoritate jurisdicțională competentă să determine și să aplice „mutatis mutandis” standardul constituțional desprins din propria jurisprudență**, să se pronunțe asupra incidenței și efectelor în cauza pendinte ale **Hotărârii Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024** privind termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale și efectele patrimoniale disproporționate generate de accesoriile fiscale, operațiune care excedează jurisdicției instanței ordinare de aplicare a legii și ține exclusiv de jurisdicția controlului constituțional.

AVÂND CA OBIECT COMPLEX AL EXCEPȚIEI ȘI:

- 1) **in integrum** sintagma „dacă aceștia sînt licențiați în drept” din **alineatul (11) al articolului 75** din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova;
- 2) **in integrum articolul 281 alineatul (3) din Codul fiscal**, sub aspectul omisiunii legislative (insuficienței conținutului normativ) și al efectului normativ, în măsura în care norma permite producerea unor efecte patrimoniale disproporționate prin acumularea de obligații accesorii în lipsa unei înștiințări efective și fără corelarea reală a dies a quo cu cunoașterea efectivă a actului.

A. Autorii excepției de neconstituționalitate**A.1. Persoană fizică - Domnul Ion GHERMAN**

1. Nume: GHERMAN

2. Prenume: ION

A.1. Persoană fizică - Doamna Ala GHERMAN,

1. Nume: GHERMAN

2. Prenume: ALA

A.3. Instanța de judecată

1. Curtea de Apel Centru (Chișinău)

2. Judecător: Angela BOSTAN

4. str. Teilor nr. 4, municipiul Chișinău, cod poștal MD-2043

5. Telefon: 022 63-53-53

Dosar civil nr. 3a-321/24

PIGD nr.2-21184143-02-3r-21102025

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecății instanței de drept comun

În prezenta cauză, premisa factuală determinantă pentru controlul constituțional constă în faptul că statul, prin autoritatea fiscală, a declanșat mecanismul de executare silită și de acumulare a accesoriilor fiscale într-un regim în care

- (i) **problema intervenției termenului/prescripției a fost invocată din start și ignorată printr-o abordare formală, în vederea aplicării *mutatis mutandis* a standardului constituțional consacrat de Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 în materia prescripției fiscale și a efectelor patrimoniale ale accesoriilor - motiv pentru care se solicită Curții Constituționale determinarea, mutatis mutandis, a incidenței standardului din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024**
- (ii) **înștiințarea efectivă și *dies a quo* au fost decuplate de la cunoașterea reală, iar**
- (iii) **dreptul la apărare a fost afectat prin omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu, ceea ce a creat o asimetrie procesuală care a permis respingerea pe criterii procedurale, fără examinarea fondului.**

În plan cronologic, actele depuse și reținute în dosar configurează următoarea succesiune logică, relevantă pentru incidența constituțională:

Prin documentul executoriu emis de autoritatea fiscală, identificat în actele părților și în hotărârea instanței, s-a pretins încasarea de la Gherman Ion a unei restanțe la buget (BPN) în cuantum de 7 532,76 lei și cheltuieli de executare de 1 325,07 lei. În hotărârea judecătorească se consemnează expres că despre existența actului fiscal și despre declanșarea executării silite s-a aflat real și efectiv ulterior, în legătură directă cu corespondența executorului judecătoresc.

În mod special, în hotărârea judecătorească intitulată „HOTĂRÂRE, în numele Legii, 09 noiembrie 2022, municipiul Chișinău, Judecătoria Chișinău (sediu Râșcani)” se consemnează că reclamanta a indicat că despre faptul emiterii actului fiscal a aflat „real” la data de 23 noiembrie 2021, după recepționarea scrisorii executorului judecătoresc cu înștiințarea din 15 noiembrie 2021 privind executarea forțată. Tot în aceeași hotărâre se reține că pe plic era aplicată ștampila de expediere din 19 noiembrie 2021, ora 12:23. Acest element nu este unul marginal: el fixează cadrul constituțional al *dies a quo* – nu ca formalitate, ci ca moment de cunoaștere reală, indispensabil pentru accesul efectiv la contestare.

În continuare, poziția părților în raport cu comunicarea „prin publicitate” este deja reținută în dosar și rezumată în hotărârea instanței: Serviciul Fiscal de Stat a invocat că actul fiscal ar fi fost expediat, „nereclamat”, iar ulterior comunicat prin publicitate, cu o „comunicare legală” pretins produsă la 15 octombrie 2021, prin raportare la publicarea din 30 septembrie 2021. Acest argument este esențial pentru axa constituțională a înștiințării efective, **deoarece el încearcă să fixeze *dies a quo* într-un punct formal, independent de cunoașterea reală.**

În același timp, actele părților demonstrează că demersurile lor nu au fost reacții întârziate „inventate”, ci reacții imediate după luarea la cunoștință efectivă, precum și că problema termenului/prescripției a fost invocată ab initio în dosar, ca limită constituțională a ingerinței statului.

Astfel, există un act adresat autorității fiscale, intitulat în mod complet: „Către Serviciul Fiscal de Stat al R. Moldova. De la Gherman Ion, reprezentat prin Procură din 13.07.2021 de Gherman Ala, soția...”, semnat „din 26 noiembrie 2021”, în care se consemnează recepționarea în căsuța poștală a unei scrisori simple de la Biroul executorului judecătoresc Victor Cațer, cu anexarea înștiințării cu nr. de ieșire 120 din 15.11.2021, privind stabilirea executării forțate la 22.11.2021 ora 11:00, a documentului executoriu AH nr. 0028406 din 10.02.2021. În acest act se contestă legalitatea documentului executoriu și se solicită anularea/retragerea lui, însoțit de argumente de fond.

În continuare, există actul adresat executorului judecătoresc, intitulat în mod complet: „Către Executorul Judecătoresc Victor Cațer. De la Gherman Ala... Demers...”, cu mențiunea expresă „astăzi, la data de 07.12.2021...”, semnat „din 07 decembrie 2021”, în care se consemnează recepționarea unei scrisori simple expediate la 06.12.2021 ora 10:48, cu anexarea înștiințării din 30.11.2021, privind executarea forțată la 06.12.2021 ora 11:00 a documentului executoriu AH nr.0028403 din 10.02.2021 (emis de Direcția Generală de Administrare Fiscală mun. Chișinău), precum și faptul că o astfel de scrisoare simplă cu înștiințarea din 15.11.2021 mai parvenise anterior, ceea ce determinase depunerea adresării din 26.11.2021 către autoritatea fiscală. Prin acest „Demers” se solicită suspendarea acțiunilor de executare până la clarificarea situației.

Ulterior, cadrul litigios s-a transformat într-o procedură de contencios administrativ. În hotărârea judecătorească din 09 noiembrie 2022 se reține expres că la data de 14 decembrie 2021 a fost depusă acțiunea în contencios administrativ privind anularea actului administrativ.

În privința poziției autorității fiscale în raport cu termenul de contestare, în actele părților se reține existența unui răspuns al Serviciului Fiscal de Stat, semnat de conducerea adjunctă (executor fiscal indicat), prin care se invocă expirarea termenului de prescripție al contestației și se comunică lăsarea contestației fără examinare. Această poziție este determinantă, deoarece (i) mută disputa într-un plan strict formal, și (ii) permite menținerea și acumularea accesoriilor în perioada în care persoana pretinde că nu a fost înștiințată efectiv.

În acest cadru, cauza de apel este definită de actul procesual depus Curții de Apel Chișinău **REFERINȚĂ cu concretizarea apelului în temeiul citației din 06.02.2025**, dosar nr. 3a-321/24, judecător Angela BRAGA, **prin care sunt concretizate actele atacate, temeiurile și capetele de cerere în apel.**

Respectiv, sub aspect de procedură, prezenta Sesizare este formulată în cadrul cauzei civile pendinte în faza apelului, în care părțile sunt identificate în actul procedural depus la instanța de apel, în Dosar civil nr. 3a-321/24, în susținerea dovedirii încălcării flagrante a Constituției de către Instanța de fond prin HOTĂRÂRE, în numele Legii, 09 noiembrie 2022, raționamente descrise cu lux de detaliu în Cererea de concretizarea a apelului în temeiul citației din 06.02.2025. În cauza de fond este reținută și participarea terțului: Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale a Primăriei municipiului Chișinău, element relevant pentru caracterul patrimonial al litigiului și pentru efectele fiscale/execuționale contestate.

Subsidiar, în atenția Înaltei Curți, aducem la cunoștință, că în aceeași cauză civilă pendinte, anterior prezentei cereri, a fost deja depusă la Colegiu Sesizarea Înatei Curți pe blancheta oficială cu cererea privind **ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmelor ‘dacă aceștia sînt licențiați în drept’ din alin. (11) din art. 75 a CPC... concomitent cu cenzurarea lacunei legislative din art. 281 alin. (3) Cod fiscal prin completarea sintagmei ‘prin moștenire sau prin donație’ în ‘... prin moștenire, prin donație sau/și prin executarea silită a titlului executoriu a unei decizii judecătorești definitive și irevocabile sau prin alte forme de posesie efectivă ...’ și cenzurarea lacunei legislative la capitolul introducerii noțiunii de persoană fizică insolventă/fălită și a noțiunilor de ‘beneficiar nominal’, ‘beneficiar efectiv’ și ‘beneficiar final’ în Codul fiscal...’, cerere care vizează, deci, în mod expres și cumulativ:**

- (i) excepția de neconstituționalitate a sintagmei din **articolul 75 alin. (11) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova,**
- (ii) cenzurarea lacunei legislative din **articolul 281 alin. (3) din Codul fiscal** prin completarea redată mai sus, precum și
- (iii) cenzurarea lacunelor privind introducerea noțiunilor menționate în Codul fiscal; prin urmare, solicităm ca această cerere anterioară, aflată la dosar, să fie examinată și expediată Curții Constituționale împreună cu prezenta, întrucât împreună formează un cadru unitar, complex și multi-aspectual al excepțiilor ridicate în cauza pendinte.”

În contextul prezentei sesizări, este determinant faptul că litigiul a fost împins într-o zonă de formalism procedural, iar problemele de fond – prescripția/termenul, comunicarea efectivă și efectele patrimoniale ale accesoriilor – au fost tratate într-o manieră care riscă să golească de conținut garanțiile constituționale invocate.

Litigiul are ca nucleu contestarea efectelor unor acte fiscale executorii și a modului în care acestea au produs consecințe patrimoniale (obligații de bază și accesorii), în condițiile în care:

- (1) s-a invocat constant intervenția termenului/prescripției ca limită a urmăririi fiscale și a acumulării accesorilor;**
- (2) s-a invocat că înștiințarea nu a fost efectivă, iar stabilirea dies a quo a fost construită formal, în detrimentul accesului real la contestare;**
- (3) s-a invocat afectarea dreptului la apărare prin omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu și examinarea cauzei în lipsa apărării, ceea ce a amplificat asimetria procesuală și riscul de respingere pe criterii procedurale, fără cercetarea fondului.**

Cronologia faptelor relevante pentru controlul de constituționalitate se structurează astfel: după ce au fost puse în executare acte fiscale executorii și au fost calculate sume și accesorii, persoana vizată a prezentat dovezi că a luat cunoștință efectiv despre act și despre executare prin corespondența executorului judecătoresc, moment de la care au fost inițiate demersuri și contestații.

În paralel, autoritatea fiscală a invocat comunicări formale și termene calculate din momente care, în accepțiunea părților, nu corespund cunoașterii efective. Această ruptură dintre „comunicarea formală” și „cunoașterea efectivă” este determinantă în cauză, deoarece influențează direct atât termenul de contestare, cât și acumularea accesorilor **cu încălcarea art. 1 Protocol 1 CEDO și art. 46 și 127 din Constituție și, în final, intensitatea ingerinței patrimoniale, care afectează drepturile fundamentale ale recurenților în mod direct (Gherman Ion) și indirect (Gherman Ala, soția), fiindu-i adusă atingere drepturilor fundamentale deținute prin devălmășie.**

În același timp, în cadrul cauzei pendinte, ANTERIOR în fața Colegiului de Apel, a fost ridicată excepția de neconstituționalitate pe două axe tehnice:

- (i) limitarea reprezentării prin sintagma din Codul de procedură civilă;**
- (ii) omisiunea legislativă din Codul fiscal, care permite producerea unor efecte patrimoniale disproportionante în lipsa unei înștiințări efective și fără corelarea reală a dies a quo cu cunoașterea efectivă. Acestea nu sunt invocări abstracte, ci sunt incidente direct în modul în care cauza a fost examinată și în modul în care efectele fiscale și execuționale au fost produse și menținute.**

Mai mult, în speță este incident un aspect de practică jurisdicțională: aplicarea standardului constituțional consacrat de **Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 în materia prescripției fiscale și a efectelor patrimoniale ale accesorilor.**

Determinarea incidenței acestui standard asupra configurației factuale a cauzei pendinte este invocată ca operațiune proprie jurisdicției constituționale („mutatis mutandis”), iar prezenta sesizare urmărește tocmai activarea controlului constituțional în timp util, pentru a evita consolidarea efectelor patrimoniale și împingerea remediei într-o zonă tardivă (revizuire).

PRIVITOR LA OBLIGAȚIA INSTANȚEI DE APPEL DE A REMITE EXCEPȚIA ȘI LA INTERDICȚIA DE A SE PRONUNȚA PE FONDUL „MUTATIS MUTANDIS” ÎN LOCUL CURȚII CONSTITUȚIONALE

În cadrul mecanismului excepției de neconstituționalitate, rolul instanței ordinare este unul strict determinat: ea verifică întrunirea condițiilor de admisibilitate și, dacă acestea sunt întrunite, remite excepția Curții Constituționale. Instanța ordinară nu este un „filtru de fond” al constituționalității și nu poate substitui Curtea Constituțională printr-o apreciere proprie a incidenței constituționale.

Din perspectiva art. 1 alin. (3) din Constituție, separația funcțională dintre jurisdicția de aplicare a legii și jurisdicția constituțională este parte a statului de drept. Dacă instanța ordinară ar decide ea însăși ce este aplicabil „mutatis mutandis” din jurisprudența Curții, ea ar depăși domeniul aplicării legii și ar intra în domeniul controlului de constituționalitate, ceea ce ar afecta echilibrul instituțional.

Din perspectiva art. 20 din Constituție, mecanismul excepției este o garanție a accesului efectiv la control constituțional. Dacă instanța ordinară respinge sau ocolește remiterea excepției prin substituție („noi apreciem că nu se aplică mutatis mutandis”), aceasta echivalează cu o restrângere implicită a accesului la Curtea Constituțională și transformă mecanismul într-o formalitate iluzorie.

Din perspectiva art. 23 din Constituție, previzibilitatea și claritatea drepturilor presupun că persoana știe că, odată ce întrunește condițiile a)–d), chestiunea de constituționalitate ajunge la Curtea Constituțională. Dacă practica instanțelor ordinare devine una de „apreciere de fond” a incidenței constituționale, această previzibilitate se rupe: persoana nu mai are un traseu clar către controlul constituțional.

Din perspectiva art. 54 din Constituție, o asemenea „substituție” ar reprezenta o restrângere nejustificată și disproporționată a garanției de control constituțional, deoarece nu este necesară într-o societate democratică și nu urmărește un scop legitim superior, ci doar eficiența procedurală sau formalismul, cu prețul drepturilor fundamentale.

În speță, delimitarea jurisdicției este cu atât mai importantă cu cât standardul de constituționalitate invocat este unul recent și central, derivat din hotărârea intitulată complet: „Republica Moldova – Curtea Constituțională – **HOTĂRÂRE privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 226⁴, 226⁶ alin. (62) și 264 din Codul fiscal (termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale) (sesizarea nr. 169g/2022), Chișinău, 4 aprilie 2024**. Determinarea incidenței acestui standard asupra unei configurații factuale concrete – inclusiv asupra modului în care se raportează la accesorii și la comunicarea efectivă – este, prin natura sa, o determinare constituțională.

Prin urmare, **este de rolul și jurisdicția exclusivă a Curții Constituționale**, care este chemată să statueze că instanța de apel nu poate „rezolva” excepția printr-o apreciere proprie de fond, ci este obligată să o remită Curții, iar orice refuz care se întemeiază pe o apreciere de fond a incidenței constituționale contravine art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23 și art. 54 din Constituție.

PRIVITOR LA CONSECINȚELE CONSTITUȚIONALE ÎN CAUZA PENDINTE: REMEDIUL IMEDIAT ȘI REABILITAREA EFECTIVĂ A DREPTURILOR ÎNCĂLCATE FLAGRANT DE INSTANȚA DE FOND

În urma remiterii excepției și a soluției Curții Constituționale, în cauza pendinte trebuie să se producă un efect real: examinarea pe fond a problemelor constituționale invocate, recalibrarea dies a quo în raport cu înștiințarea efectivă, examinarea efectelor patrimoniale ale accesoriilor prin testul de proporționalitate și repararea viciului de apărare prin reluarea procedurii în condiții de contradictorialitate.

Din perspectiva art. 20 din Constituție, un remediu efectiv presupune că procedura nu se limitează la „validarea formală” a unei comunicări prin publicitate, ci examinează dacă persoana a avut posibilitatea reală să conteste, și dacă nu, să restabilească posibilitatea de contestare în mod real, în condiții de apărare efectivă.

Din perspectiva art. 46 și art. 54 din Constituție, remediu efectiv presupune examinarea caracterului proporțional al accesoriilor și al efectelor patrimoniale, inclusiv dacă acestea au fost amplificate prin lipsa înștiințării efective și prin formalismul procedural. Într-un stat de drept, efectele patrimoniale nu pot fi menținute doar pentru că procedura a fost „parcursă”, dacă aceasta a fost parcursă în mod care a făcut drepturile iluzorii.

CONCLUZII

Prezenta sesizare este formulată în mod imperativ, ab initio, pentru a restabili ordinea constituțională într-o cauză în care formalismul procedural riscă să consolideze o ingerință patrimonială disproporționată, produsă prin depășirea termenului și prin acumularea accesoriilor în lipsa înștiințării efective, agravată de lipsa apărării efective. În consecință, remiterea excepției către Curtea Constituțională și cercetarea în fond a incidenței constituționale sunt indispensabile pentru protecția art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și art. 54 din Constituție.

ÎNTRUNIREA CONDIȚIILOR DE ADMISIBILITATE A EXCEPȚIEI

ÎNTRUNIREA CUMULATIVĂ A CONDIȚIILOR a)–d) ȘI FUNDAMENTUL CONSTITUȚIONAL AL REMITERII

Condițiile de admisibilitate prevăzute de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova se interpretează în lumina supremației Constituției: mecanismul excepției este garanția instituțională prin care conflictul dintre normă și Constituție este transferat către jurisdicția competentă.

FUNDAMENTUL JURISPRUDENȚIAL AL OBLIGAȚIEI DE REMITERE ȘI AL SUSPENDĂRII PROCESULUI (HOTĂRÂREA CURȚII CONSTITUȚIONALE NR. 2 DIN 09.02.2016; HOTĂRÂREA CURȚII CONSTITUȚIONALE NR. HCC 1/2014 DIN 28.01.2014)

1. În conformitate cu paragraful 82 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, în momentul acceptării excepției de neconstituționalitate, judecătorul dispune, prin încheiere, suspendarea procesului, iar suspendarea până la soluționarea excepției de către Curtea Constituțională este necesară pentru a exclude aplicarea normelor contrare Constituției la soluționarea cauzei.

2. Totodată, Curtea a reținut la paragrafele 86 și 87 ale Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 că, prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței de judecată; în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, instanța are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale.

3. În același registru, Hotărârea nr. HCC 1/2014 din 28.01.2014 (privind aprobarea Raportului privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2013) statuează că interpretarea oficială a Constituției constituie atribuția exclusivă a Curții Constituționale; niciun alt organ al puterii de stat nu este în drept să dea o interpretare oficială prevederilor Legii Supreme, iar hotărârile Curții Constituționale sunt oficiale, obligatorii, definitive și nu pot fi revizuite de niciun organ al statului.

4. Rezultă, în mod inevitabil, că delimitarea dintre jurisdicția de aplicare a legii și jurisdicția de control constituțional nu este o chestiune de stil, ci o obligație instituțională derivată din art. 1 alin. (3) din Constituție. **Determinarea incidenței „mutatis mutandis” a standardului constituțional asupra configurației factuale a speței nu poate fi substituită de instanța ordinară; competența de a fixa conținutul standardului constituțional aplicabil aparține Curții Constituționale.**

Condiția a) este întrunită, deoarece excepția privește norme incidente în cauza civilă pendinte și efectele lor juridice, iar examinarea constituțională este necesară pentru a preveni aplicarea unei soluții contrare principiilor statului de drept. Fundamentul constituțional rezidă în art. 1 alin. (3) din Constituție, în corelație cu rolul Curții Constituționale consacrat de Constituție.

Condiția b) este întrunită, deoarece excepția este ridicată de părți, în cadrul unei proceduri judiciare efective, iar accesul la control constituțional este o componentă a dreptului la un remediu efectiv. Fundamentul constituțional rezidă în art. 20 din Constituție și art. 26 din Constituție, coroborate cu art. 23 din Constituție.

Privitor la partea în proces Gherman Ala.

Doamna Ala Gherman acționează legal și se constituie parte legală în prezentul proces, or litigiul privește drepturile patrimoniale reale ale Doamnei Ala Gherman, care acționează legal în interese proprii și în interesele soțului **Gherman Ion** și respectiv ale **bunurilor comune ale soților**, în temeiul **Procurii din 13.07.2021**, iar **în plus** în temeiul regimului legal al bunurilor soților consacrat de **Codul familiei al Republicii Moldova**, întrucât: **(i)** bunurile dobândite de soți în timpul căsătoriei sunt supuse regimului **proprietății în devălmășie** (articolul 19 alin. (1)), iar bunurile dobândite în timpul căsătoriei aparțin ambilor soți cu drept de proprietate în devălmășie, inclusiv dacă sunt procurate ori depuse pe numele unuia dintre soți (articolul 20 alin. (1) și (3)); **(ii)** soții, de comun acord, posedă, folosesc și dispun de bunurile comune, iar actele juridice ale unuia pot afecta nemijlocit poziția patrimonială a celuilalt soț (articolul 21 alin. (1)–(2)); și **(iii)** în materia urmăririi bunurilor, fiecare soț răspunde pentru obligațiile proprii cu bunurile personale și cu cota-parte din

proprietatea în devălmășie, iar pentru obligațiile asumate în interesul familiei soții pot răspunde cu întreg patrimoniul lor (articolul 24 alin. (1)–(2)), ceea ce face ca actele fiscale/executorii îndreptate formal împotriva lui **Gherman Ion** să producă, prin efect, atingere directă și asupra drepturilor patrimoniale ale **GHERMAN Ala** ca titulară a proprietății comune în devălmășie și ca persoană afectată de ingerința patrimonială asupra patrimoniului familial.

În concluzie Gherman Ala constituie parte legală în process ale cărei drepturi și interese patrimoniale sunt vizate direct de soluția în litigiu, fiind astfel întrunită condiția lit. b).

Condiția c) este întrunită, deoarece cadrul normativ criticat este determinant pentru soluționarea litigiului: esența cauzei privește legalitatea și efectele patrimoniale ale actelor fiscale executorii și ale accesoriilor, iar aceste efecte se produc direct în sfera dreptului de proprietate. Fundamentul constituțional rezidă în art. 46 din Constituție, în corelație cu art. 1 alin. (3) și art. 54 din Constituție.

Condiția d) este întrunită, deoarece prezenta sesizare nu urmărește repetarea formală a unui control deja exercitat, ci solicită Curții Constituționale să se pronunțe asupra incidenței și efectelor constituționale în cauza concretă, inclusiv asupra modului în care standardul stabilit de Curte în materia prescripției fiscale se proiectează în configurația factuală a speței. Această operațiune aparține exclusiv Curții Constituționale, ceea ce confirmă necesitatea remiterii – iar instanța de drept comun **NU DEȚINE un drept de a se expune asupra aplicării *mutatis mutandis* a raționamentelor Constituționale – acest drept fiind unul din jurisdicția constituțională și aparținând exclusive Înaltei Curți. O altă abordare, ar însemna vicierea procedurii de către instanța de drept comun prin arogare de atribuții improprie instanței de judecată, intrând în jurisdicție constituțională, ce ar însemna eventual și o încălcare a principiului separației puterilor în Stat, respectiv o încălcare esențială și fundamentală a Legii Supreme.**

EFECTE ȘI OBLIGAȚII CONSTITUȚIONALE ÎN CAUZA PENDINTE: CE TREBUIE SĂ REZULTE DIN SOLUȚIONAREA EXCEPȚIEI DE CĂTRE ÎNALTA CURTE PENTRU CAZ

Prin remiterea excepției și prin soluția Curții Constituționale, în cauza pendinte trebuie să rezulte un remediu constituțional efectiv, în sensul următoarelor obligații de rezultat:

În primul rând, **instanța de apel trebuie să fie obligată să înceteze formalismul care tratează termenul ca simplă barieră, fără a examina cum a fost construit dies a quo, și fără a examina efectele patrimoniale ale accesoriilor în lipsa înștiințării efective.** Acest lucru derivă din art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție.

În al doilea rând, odată ce se ridică și se remite excepția, instanța de drept comun este obligată să nu substituie Curtea în determinarea incidenței „mutatis mutandis”. Ea trebuie să mențină cauza într-un cadru compatibil cu supremația Constituției, iar după soluția Curții, să aplice statuările constituționale în mod efectiv, nu formal.

În al treilea rând, dat fiind realitatea speței că înștiințarea efectivă nu a fost asigurată, instanța de drept comun trebuie să recalibreze dies a quo conform standardului constituțional de efectivitate și în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale privitor la înștiințare efectivă, astfel încât termenul să curgă din momentul compatibil cu cunoașterea reală, iar orice acumulare de accesorii în intervalul de necunoaștere efectivă să fie examinată sub aspectul proporționalității și al ingerinței în proprietate.

În al patrulea rând, dat fiind că este confirmată omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu și examinarea cauzei în lipsa apărării, instanța de apel are obligația să repare viciul de contradictorialitate, fie prin restituirea cauzei spre rejudecare în fond în condiții de apărare efectivă, fie prin alte măsuri procedurale care restabilesc efectivitatea dreptului la apărare. Aceasta derivă din art. 26 și art. 20 din Constituție.

**IMPERATIVITATEA SESIZĂRII CURȚII LA ACEASTĂ ETAPĂ DE PROCEDURĂ:
NUCLEELE CONSTITUȚIONALE AU FOST INVOCATE CONSTANT ÎN DOSAR
ȘI IGNORATE PRINTR-O ABORDARE FORMALĂ**

Din materialele dosarului rezultă cu certitudine că - intervenția termenului/prescripției, înștiințarea efectivă și dies a quo, precum și dreptul la apărare, nu reprezintă argumente „noi”, formulate tardiv.

Ele au fost invocate constant în actele procesuale ale părților, în cererea introductivă, în obiecții și în actele de atac, fiind tratate formal, cu efectul blocării examinării în fond și al perpetuării ingerinței patrimoniale.

În special, intervenția termenului nu este o chestiune de tehnică fiscală, ci o limită constituțională a ingerinței statului în proprietate și o garanție de securitate juridică, derivată din art. 1 alin. (3), art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție, respective Curtea COnstituțională are obligațiunea pozitivă de a interveni și de aplica în speța data, mutatis mutandis – rațiomanetele deja expuse prin HOTĂRÂRE privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 226⁴, 226⁵ alin. (62) și 264 din Codul fiscal (termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale) (sesizarea nr. 169g/2022), Chișinău, 4 aprilie 2024, iar competența de expunere este exclusiv a Curții Constituționale.

*** Sfârșit capitol B. Continuare pe pagina următoare ***

C. Obiectul sesizării

Ab initio, aducem la cunoștință sub aspect juridic general că **Obiectul sesizării** îl constituie remiterea către Curtea Constituțională a excepției de neconstituționalitate ridicate în cauza pendinte, în corelație cu trei nuclee constituționale inseparabile în speță: **intervenția termenului/prescripției fiscale și efectele patrimoniale ale accesoriilor; înștiințarea efectivă și stabilirea dies a quo; dreptul la apărare și contradictorialitate efectivă**, precum și solicitarea de statuări constituționale necesare pentru aplicarea unitară, efectivă și neformală a standardelor constituționale incidente în speță, inclusiv prin determinarea incidenței „*mutatis mutandis*” a jurisprudenței Curții Constituționale asupra configurației factuale a cauzei pendinte.

Sesizarea are ca obiect principal activarea controlului de constituționalitate asupra următoarelor dispoziții, în mod expres și în întregum, astfel încât Curtea să poată exercita controlul în limite clare:

1. **In întregum sintagma „dacă aceștia sînt licențiați în drept” din alineatul (11) al articolului 75 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova**, în măsura în care această sintagmă, prin conținutul ei normativ și prin efectul de aplicare în cauza pendinte, restrânge nejustificat reprezentarea efectivă și, în consecință, afectează accesul real la justiție și dreptul la apărare, transformând garanțiile procesuale într-un formalism incompatibil cu Constituția.

Sintagma „dacă aceștia sînt licențiați în drept” din alineatul (11) al articolului 75 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, urmează a fi cercetat la conformitate cu Constituția, în măsura în care această sintagmă, prin conținutul ei normativ și prin efectul de aplicare în cauza pendinte, restrânge nejustificat posibilitatea reprezentării efective a persoanei fizice de către soț/soție și, în consecință, afectează substanța dreptului la apărare și a accesului efectiv la justiție

În această parte, încălcarea este una prin efect: sintagma contestată produce o limitare care afectează în mod direct art. 20 din Constituție și art. 26 din Constituție, în conexiune cu exigențele statului de drept și securității juridice consacrate de art. 1 alin. (3) din Constituție, precum și cu testul de proporționalitate și interdicția suprimării/diminuării drepturilor fundamentale din art. 54 din Constituție.

2. **In întregum articolul 281 alineatul (3) din Codul fiscal**, sub aspectul **omisiunii legislative (insuficienței conținutului normativ)** și al efectului normativ, în măsura în care norma permite producerea unor efecte patrimoniale disproporționate prin acumularea obligațiilor accesorii (majorări/penalități) în lipsa unei înștiințări efective și fără corelarea reală a **dies a quo** cu cunoașterea efectivă a actului, ceea ce conduce la îngrădirea contestării efective, la amplificarea sarcinii patrimoniale și la consolidarea unui avantaj structural al autorității publice.

Respectiv Al doilea obiect al excepției îl constituie articolul 281 alineatul (3) din Codul fiscal, sub aspectul omisiunii legislative (insuficienței conținutului normativ) și al efectului normativ, în măsura în care norma, așa cum este aplicată în practică, permite producerea unor efecte patrimoniale disproporționate prin acumularea de obligații accesorii (majorări/penalități) în lipsa unei înștiințări efective și fără o corelare reală a dies a quo cu cunoașterea efectivă a actului, ceea ce afectează simultan art. 20, art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție, sub umbrela art. 1 alin. (3) din Constituție.

Pentru evitarea oricărui echivoc asupra conținutului omisiunii invocate, completarea solicitată (reprodusă verbatim din înscrisul deja depus în cauza pendinte) este următoarea: „... **prin moștenire, prin donație sau/și prin executarea silită a titlului executoriu a unei decizii judecătorești definitive și irevocabile sau prin alte forme de posesie efectivă ...**”

3. Sesizarea are, totodată, ca obiect conex solicitarea ca Curtea Constituțională să se pronunțe asupra Incidenței și efectelor în cauza pendinte ale standardului constituțional stabilit prin **Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024** privind termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale și efectele patrimoniale disproporționate generate de accesoriile fiscale, printr-o determinare constituțională „*mutatis mutandis*”, operațiune care aparține exclusiv jurisdicției Curții Constituționale și nu poate fi substituită de instanța ordinară de aplicare a legii.
4. În acest sens, sesizarea vizează, în concret, următoarele rezultate constituționale, indispensabile pentru remediul efectiv:
 - 4.1. **Stabilirea standardului constituțional aplicabil în speță privind raportul dintre termene/prescripție și efectele patrimoniale ale accesoriilor fiscale**, inclusiv atunci când efectele sunt produse și menținute în condiții de comunicare formală și contestare iluzorie;
 - 4.2. **Stabilirea standardului constituțional aplicabil în speță privind necesitatea înștiințării efective și corelarea *dies a quo* cu cunoașterea reală**, în cauze cu efect patrimonial continuu;
 - 4.3. **Stabilirea standardului constituțional aplicabil în speță privind garanția dreptului la apărare (inclusiv cererea REFUZATĂ de a acorda avocat din oficiu)**, în măsura în care omisiunile procedurale au permis examinarea cauzei în lipsa apărării și au contribuit la respingerea pe formalism, fără cercetarea fondului;
 - 4.4. **Reafirmarea delimitării de jurisdicție: instanța ordinară este obligată să verifice condițiile de admisibilitate și să sesizeze Curtea Constituțională, fără a se pronunța pe fondul constituționalității ori asupra incidenței „*mutatis mutandis*”, întrucât o asemenea pronunțare ar echivala cu substituirea Curții și ar afecta supremația Constituției.**

Obiecte cercetării legale sunt ridicate în cauza pendinte nu ca exercițiu abstract, ci ca **remediu constituțional determinant pentru soluționarea litigiului și pentru excluderea unui remediu tardiv prin mecanismul revizuirii în sensul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova – Articolul 449. Temeiurile declarării revizuirii la litera e1)**

e1) a fost aplicată o lege declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională și la judecarea cauzei a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, iar instanța de judecată a respins cererea privind sesizarea Curții Constituționale sau din hotărârea Curții Constituționale rezultă că prin aceasta s-a încălcat un drept garantat de Constituție sau de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului;

În consecință, obiectul sesizării nu se reduce la invocarea unor principii generale, ci constă în solicitarea unui control constituțional efectiv asupra unui mecanism normativ și practic care, în speță, a permis cumularea următoarelor efecte: restrângerea reprezentării efective; fixarea formală a termenelor și a *dies a quo*; acumularea accesoriilor în lipsa înștiințării efective; consolidarea ingerinței patrimoniale și împingerea remediei spre o zonă tardivă (revizuire). Curtea Constituțională este chemată să examineze acest ansamblu în limitele obiectului tehnic al excepției și în lumina drepturilor constituționale incidente.

Or, **primul nucleu privește intervenția termenului/prescripției în materia determinării și urmăririi obligațiilor fiscale, inclusiv a accesoriilor (majorări/penalități), în raport cu standardul de securitate juridică și echilibru just stabilit de Curtea Constituțională în jurisprudența recentă privind prescripția fiscală, în concreto HOTĂRÂREA din 4 aprilie 2024 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 2264, 2266 alin. (62) și 264 din Codul fiscal (termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale) (sesizarea nr. 169g/2022).** În acest nucleu sunt incidente, în mod central, art. 1 alin. (3) din Constituție (stat de drept; securitate juridică), art. 23 din Constituție (previzibilitatea normelor), art. 46 din Constituție (proprietatea), precum și art. 54 din Constituție (proportionalitatea ingerinței).

Al doilea nucleu privește înștiințarea efectivă și dies a quo, în măsura în care lipsa comunicării efective decuplează termenul de contestare de la cunoștința reală (efectivă) și permite acumularea accesoriilor fără posibilitate reală de reacție și contestare. În acest nucleu sunt incidente cumulativ art. 20 din Constituție (acces efectiv la justiție), art. 23 din Constituție (dreptul de a-și cunoaște drepturile și obligațiile), art. 46 din Constituție (protecția proprietății), precum și art. 54 din Constituție (proportionalitatea).

Al treilea nucleu privește dreptul la apărare și contradictorialitate efectivă, inclusiv în situația reală pe caz în care cererea de avocat din oficiu a rămas fără examinare, **iar Gherman Ion a fost lipsit atât de apărare, cât și de dreptul de aces la examinare efectivă în fond, precum prescrie art. 6.1 CEDO**. În acest nucleu sunt incidente, direct, art. 20 din Constituție și art. 26 din Constituție, iar în planul proporționalității și al interdicției arbitrariului, art. 54 din Constituție coroborat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.

În speță, „mutatis mutandis” reprezintă o chestiune de jurisdicție constituțională: determinarea incidenței standardului stabilit de Curtea Constituțională asupra unei configurații factuale concrete aparține Curții Constituționale.

Instanța ordinară, limitată la aplicarea legii, nu poate substitui Curtea printr-o evaluare proprie a incidenței constituționale, deoarece ar depăși sfera aplicării legii și ar intra în sfera controlului constituțional.

*** Sfârșit capitol C ***

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

În cauza pendinte, excepția de neconstituționalitate ridicată nu vizează o dispută abstractă despre tehnica normelor, ci privește incidența directă și cumulativă a mai multor drepturi și principii constituționale, întrucât aplicarea dispozițiilor contestate și a mecanismelor procedurale aferente produce efecte asupra accesului efectiv la justiție, asupra dreptului la apărare, asupra previzibilității normei și asupra protecției proprietății, inclusiv prin efectul patrimonial continuu al accesoriilor fiscale.

Incidența **articolului 1 alin. (3) din Constituție** rezultă din însăși natura litigiului și din funcția excepției: cauza pune în discuție statul de drept, securitatea juridică și interdicția arbitrarului în materia fiscală și execuțională. Atunci când normele și practica permit producerea unor efecte patrimoniale crescătoare prin accesorii, pe fondul unei comunicări formale și al unui formalism jurisdicțional, ordinea juridică încetează să funcționeze ca garanție și devine un mecanism de consolidare a unui avantaj structural al autorității publice. Într-un stat de drept, normele procedurale nu pot opera ca instrument de evitare a fondului și nici ca mijloc de validare a unor rezultate patrimoniale excesive.

Incidența **articolului 20 din Constituție** rezultă din faptul că în speță este pusă în discuție efectivitatea accesului la justiție și a remediei jurisdicționale. În condițiile în care se invocă: (i) un dies a quo construit formal, deconectat de cunoașterea efectivă; (ii) comunicări tratate ca formalitate în raport cu consecințe patrimoniale; (iii) respingerea pe criterii procedurale cu blocarea fondului, dreptul de acces la instanță devine susceptibil de a fi golit de conținut. Articolul 20 este incident ori de câte ori o persoană este plasată într-o situație în care contestarea „în termen” devine impracticabilă în fapt, iar mecanismul procedural validează această imposibilitate.

Incidența **articolului 23 din Constituție** rezultă din faptul că în speță se discută previzibilitatea normei, transparența consecințelor juridice și posibilitatea reală a persoanei de a-și cunoaște drepturile și obligațiile. În materie fiscală, previzibilitatea nu se rezumă la existența unei norme, ci include posibilitatea de a anticipa în mod rezonabil când începe și când expiră termenul de contestare, ce efecte are comunicarea formală și cum se produc accesorii în timp. Dacă norma permite ca efectele să se producă și să se amplifice fără ca persoana să fi fost înștiințată efectiv, atunci art. 23 este incident prin ruptura dintre norma formală și exercitarea reală a drepturilor.

Incidența **articolului 26 din Constituție** rezultă din faptul că în speță este invocată afectarea dreptului la apărare, inclusiv prin cererea de avocat din oficiu rămasă fără examinare și prin examinarea cauzei în lipsa apărării efective. Într-un litigiu cu ingerință patrimonială și cu mecanisme procedurale complexe (termen, dies a quo, comunicare, accesorii), dreptul la apărare nu este o formalitate, ci condiția contradictorialității reale. Atunci când garanțiile apărării sunt diminuate sau ignorate, rezultatul procesual riscă să fie determinat de asimetrie, nu de analiza fondului.

Incidența **articolului 46 și 127 din Constituție** rezultă din faptul că actele fiscale executorii și accesoriiile fiscale produc direct efecte patrimoniale, iar acumularea de penalități/majorări reprezintă o ingerință în dreptul de proprietate. În această cauză, protecția proprietății este incidentă nu doar prin debitul principal, ci prin efectul cumulativ al accesoriilor care se calculează în timp și care pot deveni dominante, amplificând

sarcina patrimonială. Orice mecanism care permite această amplificare în lipsa înștiințării efective sau în condiții de contestare iluzorie atrage incidența art. 46.

Incidența **articolului 54 din Constituție** rezultă din faptul că situația de fapt și cadrul normativ contestat implică, în mod inevitabil, o restrângere sau o afectare a exercițiului drepturilor fundamentale, care trebuie evaluată prin testul proporționalității. În cauzele cu efect patrimonial continuu, proporționalitatea nu se examinează izolat, ci în interacțiunea dintre termen/prescripție, comunicare și garanțiile procesuale. Dacă efectul combinat al acestor elemente produce o ingerință excesivă și un blocaj de remediu efectiv, art. 54 este incident ca normă de control.

Prin urmare, în cauza pendinte există o incidență constituțională cumulativă, în care art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și 127 și art. 54 din Constituție sunt activate simultan. Această simultaneitate este determinantă pentru natura sesizării: excepția nu privește un detaliu procedural singular, ci un ansamblu normativ și practic care afectează, prin efect, drepturi constituționale interdependente.

În mod particular, prin faptul că în speță se invocă necesitatea determinării „*mutatis mutandis*” a incidenței standardului stabilit de Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024, incidența art. 1 alin. (3) este amplificată: supremația Constituției și rolul Curții Constituționale ar fi golite de conținut dacă instanța ordinară ar ignora excepția sau ar încerca să substituie Curtea în determinarea standardului constituțional aplicabil.

*** Sfârșit capitol D. Continuare pe pagina următoare ***

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Încălcarea constituțională sesizată rezultă din efectul cumulat al celor două obiecte tehnice ale excepției – sintagma contestată din Codul de procedură civilă și omisiunea legislativă din Codul fiscal – care, aplicate în cadrul unei proceduri în care sunt decisive termenul/prescripția, înștiințarea efectivă și **dies a quo**, au permis transformarea garanțiilor constituționale într-un formalism și au consolidat o ingerință patrimonială disproporționată.

În speță, încălcarea nu este una izolată, ci una sistemică: norma procedurală contestată afectează capacitatea reală de a exercita apărarea și de a valorifica dreptul de contestare; norma fiscală contestată (prin omisiune) permite ca efectele fiscale accesorii să se producă și să se amplifice în timp, chiar în lipsa unei înștiințări efective; iar pe acest fundal, termenul/prescripția este utilizat ca barieră formală pentru a bloca fondul, deși însăși formarea tardivității este contestată prin prisma **dies a quo** real.

Din această interacțiune rezultă încălcarea drepturilor constituționale invocate, precum listat *infra*

1) Încălcarea art. 20 din Constituție (acces efectiv la justiție)

1. Articolul 20 din Constituție este încălcat în măsura în care accesul la instanță este transformat într-un acces formal, iar remediul devine iluzoriu. În cauza pendinte, accesul efectiv este compromis prin două mecanisme convergente. **Deci are loc simularea justiției prin acte formale, care nu soluționează- esența drepturilor încălcate.**
2. **Primul mecanism este cel al comunicării formale și al stabilirii unui dies a quo formal, în condițiile în care se invocă luarea la cunoștință efectivă abia în momentul executării sau al înștiințărilor executorului judecătoresc.** Într-o asemenea configurație, termenul de contestare nu mai funcționează ca garanție a ordinii procedurale, ci ca instrument de excludere a fondului. Dacă persoana nu a avut posibilitatea reală să cunoască actul, nu i se poate opune un termen calculat dintr-o ficțiune formală, fără a afecta substanța art. 20.
3. Al doilea mecanism este cel al asimetriei procesuale generate de restrângerea reprezentării și de omisiunea asigurării apărării efective. Când partea nu poate fi reprezentată efectiv ori este lipsită de apărare efectivă (inclusiv prin ignorarea cererii de avocat din oficiu), capacitatea reală de a valorifica dreptul de contestare este diminuată. În consecință, accesul la instanță există în aparență, dar este compromis în substanță.
4. În această interacțiune, art. 20 este încălcat nu doar prin respingerea pe formalism, ci prin faptul că formalismul devine un rezultat inevitabil al cadrului normativ contestat: **dies a quo formal în conexiune cu contestare blocată în conexiune cu refuzul apărării în sensul art. 6 CEDO ce toate reduc litigiul la un acces iluzoriu la justiție și un formalism excesiv condamnat de CEDO în jurisprudența Sa permanentă.**

2) Încălcarea art. 26 din Constituție (dreptul la apărare)

7. Articolul 26 din Constituție este încălcat atunci când reprezentarea și apărarea efectivă sunt gollite de conținut prin condiționări disproporționate sau prin omisiuni procedurale care împiedică exercitarea apărării în mod real.
8. Sintagma contestată din articolul 75 alineatul (1) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova produce, prin efectul său normativ, o limitare a reprezentării efective. Într-o cauză cu complexitate fiscală și execuțională, cu consecințe patrimoniale și cu dispute tehnice privind

comunicarea, dies a quo și accesorii, limitarea reprezentării are un efect direct asupra șanselor reale de apărare. Constituțional, acest efect se traduce în diminuarea substanței dreptului la apărare, nu doar într-o regulă de formă.

9. În plus, în măsura în care în dosar este invocată omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu și examinarea cauzei în lipsa apărării, rezultă o încălcare prin omisiune: instanța nu poate trece peste o cerere ce vizează garanția apărării efective, iar omisiunea produce un rezultat procesual asimetric. Într-un stat de drept, dreptul la apărare nu poate fi înlocuit cu ideea că „partea se poate descurca” în lipsa apărării, mai ales când efectele sunt patrimoniale și cumulative.
10. Prin urmare, prin efectul limitării reprezentării și prin omisiunea apărării efective, art. 26 din Constituție este încălcat în conexiune directă cu art. 20 din Constituție: fără apărare efectivă, accesul la instanță devine formal.

3) Încălcarea art. 23 din Constituție (previzibilitate și posibilitatea reală de cunoaștere a drepturilor și obligațiilor)

11. Articolul 23 din Constituție este încălcat atunci când persoana nu poate anticipa în mod rezonabil consecințele juridice ale normei și nu își poate cunoaște efectiv obligațiile și modalitățile de contestare.
12. În cauza pendinte, omisiunea legislativă imputată articolului 281 alineatul (3) din Codul fiscal și practica de aplicare asociată produc un efect: acumularea accesoriilor în timp, în condiții în care comunicarea actului este tratată formal. Într-o asemenea configurație, persoana nu poate anticipa corect: când începe să curgă termenul; ce se întâmplă dacă nu contestă; ce consecințe patrimoniale produce timpul; și cum poate preveni amplificarea datoriei. Aceasta rupe previzibilitatea cerută de art. 23.
13. **În același timp, fixarea dies a quo într-un punct formal, deconectat de cunoașterea efectivă, transformă art. 23 într-o garanție iluzorie:** persoana este tratată ca și cum ar fi cunoscut actul, deși efectiv nu l-a cunoscut, iar consecințele patrimoniale se produc în continuare.

4) Încălcarea art. 46 din Constituție (protecția proprietății)

14. Articolul 46 din Constituție este încălcat atunci când ingerința în proprietate devine excesivă, impredictibilă și disproporționată, fie prin depășirea limitelor temporale, fie prin acumularea de accesorii care amplifică sarcina patrimonială fără garanții efective.
15. În speță, efectul patrimonial nu este limitat la debitul de bază; el este amplificat prin accesorii (majorări/penalități) care se calculează în timp. Dacă aceste accesorii se acumulează în perioada în care persoana nu este înștiințată efectiv și nu are posibilitatea reală de contestare, atunci ingerința devine disproporționată. Mai mult, când ulterior se invocă tardivitatea pe baza unui dies a quo formal, rezultatul este consolidarea unei ingerințe patrimoniale crescătoare fără remediu efectiv în timp util.
16. În acest context, standardul consacrat de Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 este determinant: controlul constituțional este necesar pentru ca limitarea în timp a ingerinței fiscale și evaluarea proporționalității accesorilor să nu fie golate de conținut prin formalism procedural. În consecință, se solicită Curții Constituționale să determine și să aplice, mutatis mutandis, incidența acelui standard în configurația factuală a speței.

5) Încălcarea art. 54 din Constituție (proporționalitatea restrângerilor/ingerințelor)

17. Articolul 54 din Constituție este încălcat atunci când restrângerea drepturilor sau ingerința patrimonială depășește ceea ce este necesar într-o societate democratică, nu păstrează un echilibru just și afectează substanța dreptului.
18. În speță, disproporționalitatea rezultă din combinația următoare: comunicare formală în conexiune cu un dies a quo formal în conexiune cu acumulare de accesorii în conexiune cu limitarea reprezentării/absența apărării efective **toate de se reduc din nou la respingerea pe formalism excesiv ce constituie o simulare a actului de justiție**. Această combinație produce un efect care nu mai poate fi justificat prin eficiența administrării fiscale sau prin ordinea procedurală: persoana suportă o sarcină patrimonială amplificată, fără să fi avut posibilitatea reală de contestare în timp util și fără să fi beneficiat de garanții efective de apărare.
19. Într-o asemenea configurație, restrângerea drepturilor nu este proporțională, iar testul art. 54 eșuează: statul obține un rezultat patrimonial prin timp și formalism, nu printr-o procedură echitabilă și previzibilă. Prin urmare, Curtea Constituțională este chemată să intervină pentru a restabili proporționalitatea și efectivitatea garanțiilor constituționale.

6) Încălcarea art. 1 alin. (3) din Constituție (stat de drept, securitate juridică, interdicția arbitrarului)

20. **Articolul 1 alineatul (3) din Constituție este încălcat atunci când mecanismul normativ și practic permite producerea unor rezultate patrimoniale excesive prin opacitate, formalism și asimetrie procedurală, iar problema de neconstituționalitate este tratată ca un drept facultativ sau este ignorată, sau nesoluționată – or rezultatul final al actului de justiție – este protecția drepturilor fundamentale, a dezideratelor fundamentale, a principiilor fundamentale de drept, a respectării principiilor loialității și supremației tratatelor internaționale, în concreto art. 1 Protocol 1 CEDO în conexiune cu art 6 CEDO.**
21. În speță, caracterul de stat de drept este afectat în două planuri. Primul plan este patrimonial: ingerința devine impredictibilă și excesivă prin accesorii, iar termenul/prescripția riscă să fie neutralizat prin comunicare formală. Al doilea plan este jurisdicțional: **dacă instanța ordinară ar ignora excepția ori ar încerca să se pronunțe pe „mutatis mutandis” în locul Curții Constituționale, s-ar produce o substituie instituțională incompatibilă cu supremația Constituției – or este rolul Curții de a se aprecia aplicarea mutatis mutandis a raționamentelor din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 la cazul dat**. De aceea, sesizarea este formulată ab initio cu caracter imperativ și include explicit riscul remediei tardive prin revizuire.
22. În concluzie, prin efectul combinat al celor două obiecte ale excepției și al modului de aplicare în speță, sunt încălcate art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și art. 54 din Constituție, iar Curtea Constituțională este chemată să restabilească standardul constituțional aplicabil, inclusiv prin determinarea mutatis mutandis a incidenței Hotărârii Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 în cauza pendinte.

În cauza pendinte sunt relevante, prin invocare și prin materia discutată, următoarele repere de jurisprudență constituțională, care articulează standardele aplicabile în speță:

- **Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024, în materia termenului de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale și a riscului de efect patrimonial disproporționat prin accesoriiile fiscale. Standard constituțional: art. 1 alin. (3), art. 23, art. 46, art. 54 din Constituție.**
- **Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 19 martie 2019 (paragraful 61) și Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 5 aprilie 2019 (paragraful 45), privind efectivitatea exercitării drepturilor și corelarea termenelor procedurale cu posibilitatea reală de reacție, în contextul înștiințării**

efective și al dies a quo. Standard constituțional: art. 20, art. 23, art. 1 alin. (3), coroborat cu art. 54 din Constituție.

- **Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 23 ianuarie 2020, privind exigențele de motivare și interdicția tratării formale a probelor și argumentelor, ca garanție a statului de drept și a accesului efectiv la justiție.** Standard constituțional: art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23 din Constituție.
- **Reperul european este constituit de standardele dezvoltate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în materia accesului efectiv la instanță, a remediului efectiv și a protecției proprietății împotriva ingerințelor disproporționate, i.e. art. 6 și 13 CEDO în conexiune cu art. 1 Protocol 1 CEDO.** În plan constituțional intern, acestea se proiectează prin art. 20 și art. 46 din Constituție, coroborat cu testul de proporționalitate din art. 54 din Constituție.

În concluzie de speță, incidența constituțională nu se reduce la o încălcare izolată, ci se constituie prin efect cumulativ, în următorul tablou logic:

a)- Intervenția termenului/prescripției reprezintă limita care protejează securitatea juridică și proprietatea. Când această limită este depășită sau golită de conținut, statul obține un avantaj structural: poate pretinde obligații și accesorii după un interval excesiv, iar persoana suportă o sarcină patrimonială crescătoare și impredictibilă. În plan constituțional, aceasta afectează statul de drept și securitatea juridică (art. 1 alin. (3)), previzibilitatea normei și posibilitatea de a-și cunoaște obligațiile (art. 23), proprietatea (art. 46) și depășește proporționalitatea ingerinței (art. 54).

b)- Lipsa unei înștiințări efective decuplează dreptul de a contesta de la realitatea cunoașterii. În momentul în care autoritatea tratează comunicarea ca simplă formalitate, iar termenul curge independent de cunoștința efectivă, accesul la justiție devine iluzoriu, iar accesoriile (majorări/penalități) se acumulează într-o logică care amplifică ingerința patrimonială. În plan constituțional, aceasta lovește direct accesul efectiv la instanță (art. 20), dreptul de a-și cunoaște drepturile și obligațiile (art. 23), proprietatea (art. 46) și depășește testul proporționalității (art. 54), sub umbrela interdicției arbitrariului din art. 1 alin. (3).

c)- Omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu și examinarea cauzei în lipsa apărării înseamnă o restrângere factuală a dreptului la apărare, cu efect de blocare a fondului. Atunci când procesul se desfășoară fără apărare efectivă, orice discuție despre termen, comunicare și accesorii fiscale devine asimetrică, iar persoana este expusă riscului de respingere pe motive procedurale și de menținere a sarcinii patrimoniale. În plan constituțional, aceasta afectează dreptul la apărare (art. 26), accesul efectiv (art. 20) și contravine statului de drept (art. 1 alin. (3)), în timp ce restrângerea este incompatibilă cu art. 54 din Constituție.

d)- Efectul cumulativ este cel decisiv: depășirea termenului sau golirea lui de conținut, suprapusă cu lipsa înștiințării efective și cu lipsa apărării efective, creează o ingerință patrimonială disproporționată și un blocaj jurisdicțional. În acest punct, norma și practica nu mai sunt neutre, ci devin un mecanism care permite acumularea accesoriilor și menținerea executării în condiții de impredictibilitate și asimetrie procesuală. Aceasta constituie o încălcare simultană a art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și art. 54 din Constituție.

În prezenta cauză, intervenția termenului/prescripției nu este o chestiune tehnică, ci este o garanție constituțională a securității juridice și a echilibrului just între interesul public fiscal și dreptul persoanei la protecția proprietății. Din această perspectivă, termenul reprezintă limita care separă o ingerință legitimă și previzibilă de o ingerință arbitrară, impredictibilă și excesivă.

Din perspectiva art. 1 alin. (3) din Constituție, statul de drept presupune previzibilitate și securitate juridică, inclusiv în materia sarcinilor fiscale. Dacă statul poate pretinde obligații după perioade excesive, iar

accesoriile se acumulează într-un regim opac sau încontrolabil, atunci norma încetează să funcționeze ca instrument de ordine fiscală și devine instrument de dezechilibru structural, incompatibil cu exigențele statului de drept.

Din perspectiva art. 23 din Constituție, cerința ca persoana să își cunoască drepturile și obligațiile presupune că efectele fiscale în timp sunt inteligibile: care este limita temporală a determinării obligației; care este limita temporală a urmăririi; ce consecințe apar dacă termenul expiră; cum pot fi contestate actele și în ce interval. Or, atunci când sarcina fiscală este proiectată asupra unei perioade îndelungate, iar accesoriile cresc în timp, prevederea normativă devine impredictibilă în efectele ei reale, deși aparent este „legală” în formă.

Din perspectiva art. 46 din Constituție, orice sumă pretinsă ca obligație fiscală și orice accesoriu reprezintă ingerință în patrimoniu. Această ingerință este admisibilă numai dacă este prevăzută de lege, urmărește un scop legitim și menține un echilibru just. În speță, echilibrul este rupt atunci când statul pretinde obligații după trecerea termenului-limită sau în regimuri care au permis acumularea accesoriilor într-o manieră disproporționată, fără garanții efective de informare și contestare.

Din perspectiva art. 54 din Constituție, restrângerea drepturilor sau ingerința în dreptul de proprietate trebuie să fie proporțională, necesară și să nu atingă însăși substanța dreptului. Or, acumularea accesoriilor în timp, în lipsa unor limite previzibile și a unei înștiințări efective, produce un efect material: persoana nu suportă doar obligația inițială, ci o sarcină amplificată de timp, care poate deveni în sine o sancțiune implicită. Când o sancțiune implicită este produsă fără garanții de comunicare și fără acces efectiv la contestare, ingerința depășește limitele proporționalității.

În această logică constituțională se plasează standardul deja stabilit de Curtea Constituțională în hotărârea intitulată în mod complet: „Republica Moldova – Curtea Constituțională – HOTĂRÂRE privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 226⁴, 226⁵ alin. (62) și 264 din Codul fiscal (termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale) (sesizarea nr. 169g/2022), Chișinău, 4 aprilie 2024”. Acest standard este invocat în dosarul pendinte nu ca ornament, ci ca pivot de constituționalitate: stabilește că lipsa limitelor temporale și efectul accesoriilor pot produce ingerințe patrimoniale disproporționate, incompatibile cu securitatea juridică și cu protecția proprietății.

În speță, problema ridicată nu este repetarea controlului asupra aceluiași text normativ, ci este solicitarea ca Curtea Constituțională să determine, în mod constituțional, incidența standardului asupra configurației concrete: pretinderea efectelor fiscale și a accesoriilor în timp, pe baza unor acte fiscale executorii, în condiții în care partea a invocat constant intervenția termenului și a contestat caracterul tardiv și excesiv al urmăririi.

În mod esențial, această incidență nu poate fi „tranzată” de instanța ordinară printr-o apreciere proprie de tip „mutatis mutandis”, pentru că ar însemna substituirea Curții: instanța ordinară aplică legea, însă determinarea constituțională a efectelor raționamentului Curții asupra unui caz ține de jurisdicția constituțională. Prin urmare, Curtea este chemată să stabilească dacă, în speță, s-a produs o ingerință patrimonială disproporționată, prin depășirea limitelor temporale și prin acumularea accesoriilor, contrar art. 1 alin. (3), art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție.

În mod particular, ceea ce face speța constituțional relevantă este că intervenția termenului a fost invocată încă din fazele timpurii ale litigiului, dar a fost împinsă în zona formalului. Or, o „soluție” care respinge pe formalism (tardivitate) fără a examina cum s-a format această tardivitate (dies a quo decuplat de cunoaștere reală) produce exact rezultatul pe care Constituția îl interzice: protejează un mecanism prin care

statul poate pretinde și amplifica sarcina patrimonială fără să suporte exigența unei comunicări reale și fără să permită o contestare efectivă în interval util.

INCIDENȚA CONSTITUȚIONALĂ – DOVEDIREA DREPTURILOR ȘI PRINCIPIILOR AFECTATE

ELEMENT FACTUAL/NORMATIV	NORME ȘI PRINCIPII CONSTITUȚIONALE INCIDENTE	MECANISMUL ÎNCĂLCĂRII (PRIN EFECT / PRIN OMISIUNE)
Intervenția termenului/prescripției și acumularea accesoriilor	art. 1 alin. (3), art. 23, art. 46, art. 54 din Constituție (cu incidență conexă, în speță, și pe art. 7, art. 53 și art. 127 din Constituție, în măsura în care litigiul are repercusiuni directe și semnificative asupra drepturilor patrimoniale).	Termenul/prescripția, ca limită constituțională a ingerinței, este golit de conținut atunci când statul pretinde efecte după un interval excesiv sau într-un regim lipsit de limite previzibile, iar accesoriile se acumulează și devin sursa reală a sarcinii patrimoniale; se rupe securitatea juridică, previzibilitatea și echilibrul just între interesul public și proprietate.
Înștiințarea efectivă și stabilirea dies a quo	art. 20, art. 23, art. 46, art. 54 din Constituție, coroborat cu art. 1 alin. (3) din Constituție.	Dacă dies a quo este fixat formal (publicitate/ficțiune de comunicare), iar persoana află real din executare, accesul la contestare devine iluzoriu; accesoriile se acumulează în intervalul de necunoaștere reală, amplificând ingerința patrimonială și creând tardivitate artificială.
Dreptul la apărare – cererea de avocat din oficiu rămasă fără examinare	art. 26, art. 20, art. 54 din Constituție, în conexiune cu art. 1 alin. (3) din Constituție.	Omisinea examinării cererii de avocat din oficiu și examinarea cauzei în lipsa apărării închid contradictorialitatea și amplifică formalismul; în litigii cu efect patrimonial, lipsa apărării efective conduce la respingerea pe procedură, fără fond, și permite menținerea ingerinței.
Efectul cumulativ (în integrum)	Încălcarea cumulativă a art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și art. 54 din Constituție.	Depășirea/eroziunea termenului, în contextual real de comunicare formalistă (NECONFORMĂ STANDARULUI CURȚII CONSTITUȚIONALE) și în prezența unei lipse de apărare reală și efectivă conformă art. 6 CEDO - produc împreună un mecanism care permite acumularea accesoriilor și menținerea executării în condiții de impredictibilitate și asimetrie; drepturile devin iluzorii, iar remediul devine tardiv.

**PRIVITOR LA INGERINȚA ÎN DREPTURILE SOȚIEI GARANTATE DE NOȚIUNEA DE DEVĂLMĂȘIE
ȘI EFECTELE ASUPRA DREPTURILOR PATRIMONIALE REALE**

Precum reprezentat cu lux de claritate și precizie supra, în prezenta cauză, intervenția termenului/prescripției nu poate fi disociată de înștiințarea efectivă și nici de dreptul la apărare, deoarece ele funcționează ca un lanț: termenul (ca limită constituțională a ingerinței) este golit de conținut dacă comunicarea este formală, iar comunicarea formală devine iremediabil prejudiciabilă dacă procesul se desfășoară fără apărare efectivă.

În planul art. 46 din Constituție, orice obligație fiscală și orice accesoriu care se acumulează în timp reprezintă o ingerință patrimonială. Această ingerință devine constituționalmente inadmisibilă atunci când statul pretinde efecte după un interval excesiv sau într-un regim lipsit de limite previzibile. În asemenea configurație, sarcina patrimonială nu mai este doar o contribuție la buget, ci un mecanism de amplificare a datoriei prin timp, ceea ce contravine obligației statului de a asigura un echilibru corect între interesul public și dreptul de proprietate.

În planul art. 23 din Constituție, previzibilitatea obligației fiscale nu înseamnă doar „existența unei norme”, ci și posibilitatea reală a persoanei de a înțelege când începe să curgă termenul, cum poate contesta, și ce consecințe suportă dacă nu contestă. Dacă comunicarea este plasată în publicitate și ulterior i se atribuie efecte de „comunicare legală” fără corelarea cu cunoașterea efectivă, se creează o ruptură între norma formală și realitatea exercitării dreptului.

În planul art. 20 din Constituție, accesul la justiție nu poate fi redus la o abstracțiune. Dacă persoana află real despre act și despre executare abia din scrisoarea executorului judecătoresc, iar autoritatea fiscală opune un dies a quo formal (publicitate), atunci dreptul de contestare devine iluzoriu. În plus, acumularea accesoriilor în acest interval nu este un simplu efect contabil, ci un factor care intensifică ingerința în proprietate, ceea ce reclamă control constituțional efectiv.

În planul art. 26 din Constituție, dreptul la apărare reprezintă garanția că persoana poate contrapune argumente și probe într-un proces real, nu formal. Dacă cererea de avocat din oficiu rămâne fără examinare, iar soției în baza procurii și a Codului familiei i se refuză de a prezenta soțul în litigiu, cu toate că soluția pe litigiu vizează drepturile / atingerea drepturilor ce rezidă în noțiunea de devălmășie (adică deja un drept propriu al soției la proprietate), iar cauza este examinată în lipsa apărării, atunci mecanismul procesual devine asimetric. Într-o asimetrie procesuală, orice dispută despre termen și comunicare riscă să fie „închisă” prin formalism, fără examinarea fondului, exact ceea ce s-a reproșat în dosar.

În planul art. 54 din Constituție, interacțiunea dintre termen, comunicare și apărare trebuie testată prin proporționalitate. Un stat de drept nu poate obține rezultate patrimoniale prin acumularea accesoriilor într-o perioadă în care persoana nu este înștiințată efectiv, iar apoi să mențină acele rezultate prin formalism procedural, amplificat prin absența apărării efective. Aceasta este definiția unei măsuri excesive: produce efect patrimonial, împiedică reacția, și închide fondul.

În consecință, problema ridicată în prezenta sesizare nu este „dacă s-a respectat un termen”, ci dacă ordinea constituțională permite ca termenul și comunicarea să fie utilizate ca mecanisme de formalism care, în final, produc o ingerință patrimonială disproporționată și un blocaj de justiție. Acesta este motivul pentru care controlul de constituționalitate este indispensabil.

PRIVITOR LA ÎNȘTIINȚAREA EFECTIVĂ ȘI STABILIREA DIES A QUO: ACCESUL LA JUSTIȚIE NU POATE FI TRANSFORMAT ÎN FORMALISM, IAR COMUNICAREA PRIN PUBLICITATE NU POATE ÎNLOCUI CUNOAȘTEREA REALĂ ÎNTR-O CAUZĂ CU EFECTE PATRIMONIALE

În prezenta cauză, înștiințarea efectivă și stabilirea dies a quo sunt elementele care determină dacă accesul la justiție a fost real sau iluzoriu. O persoană nu poate fi sancționată pentru necontestare „în termen” dacă termenul este calculat dintr-un moment formal, iar persoana află real despre act abia din executare sau dintr-o înștiințare ulterioară.

Din perspectiva art. 20 din Constituție, accesul la justiție presupune acces efectiv, nu formal. Un termen procedural, oricât de „legal” în abstract, devine contrar Constituției dacă este aplicat într-o manieră care face contestarea imposibilă în practică. În speță, dacă autoritatea fiscală fixează dies a quo prin publicitate, iar persoana invocă luarea la cunoștință reală prin scrisoarea executorului judecătoresc, conflictul nu este unul administrativ minor, ci este conflictul dintre formalism și efectivitate, iar Constituția favorizează efectivitatea.

Din perspectiva art. 23 din Constituție, persoana trebuie să poată cunoaște actul și consecințele lui pentru a reacționa. Publicitatea, în sine, nu echivalează cu cunoașterea reală atunci când actul produce efecte patrimoniale și când, prin timp, produce accesorii. Dacă dies a quo se rupe de cunoașterea reală, norma încetează să fie previzibilă în efectele ei: persoana suportă consecințe fără să fi avut posibilitatea reală de a le evita.

Din perspectiva art. 46 din Constituție, problema comunicării nu mai este una formal-procedurală, ci devine una patrimonială: fiecare zi în care persoana nu este înștiințată efectiv, dar accesoriile se acumulează, reprezintă amplificarea ingerinței în proprietate. Aceasta transformă comunicarea într-o garanție constituțională: fără comunicare efectivă, nu există echilibru just.

Din perspectiva art. 54 din Constituție, orice regim care permite acumularea accesoriilor în lipsa înștiințării efective produce o ingerință excesivă: statul obține o creștere patrimonială nu printr-un scop legitim proporțional, ci prin efectul timpului combinat cu lipsa informării reale. O asemenea ingerință atinge chiar substanța dreptului, deoarece se bazează pe imposibilitatea de reacție.

În speță, conflictul dintre „comunicarea formală” și „luarea la cunoștință reală” este deja reflectat în dosar: pe de o parte se invocă publicitatea, o singură expedierea „nereclamată” fără a lua alte măsuri prevăzute de Codul Fiscal la înștiințare (rudele de gradul întâi, locul de muncă, etc.) și astfel calculul termenului dintr-un moment formal; pe de altă parte se invocă luarea la cunoștință reală prin scrisoarea executorului judecătoresc și plicul cu ștampila de expediere, precum și demersurile imediate făcute după această luare la cunoștință.

Într-o asemenea configurație, Curtea Constituțională este chemată să stabilească standardul constituțional aplicabil dies a quo în cauze cu efecte patrimoniale: termenul de contestare trebuie să înceapă să curgă dintr-un moment compatibil cu accesul real la justiție, iar comunicarea formală (fără a întreprinde măsuri reale de înștiințare efectivă) nu poate fi utilizată ca instrument de a crea tardivitate artificială.

Aceasta este în mod particular legată de principiile din art. 1 alin. (3) din Constituție: statul de drept nu tolerează mecanisme care produc rezultate patrimoniale prin opacitate procedurală. Securitatea juridică presupune că persoana poate anticipa și controla consecințele juridice ale unui act. Când statul își construiește poziția pe publicitate, iar efectul este acumularea de accesorii până la executare, securitatea juridică este înlocuită cu imprevizibilitate.

În consecință, Curtea Constituțională este chemată să constate că, în măsura în care cadrul normativ și practica permit ca dies a quo să fie fixat într-un punct formal, deconectat de înștiințarea efectivă, iar accesoriiile să se acumuleze în acest interval, se produce o încălcare a art. 20, art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție, sub umbrela interdicției arbitrariului din art. 1 alin. (3) din Constituție.

În concluzie, în speță înștiințarea efectivă și dies a quo nu sunt simple elemente procedurale; ele sunt mecanismele prin care se decide dacă dreptul la contestare a fost real sau formal. Constituția, prin art. 20, nu protejează „dreptul de a depune hârtie”, ci protejează accesul real la o instanță și la un remediu efectiv.

**PRIVITOR LA DREPTUL LA APĂRARE ȘI LA OMISIUNEA EXAMINĂRII CERERII DE AVOCAT DIN OFICIU:
FORMALISMUL PROCEDURAL NU POATE ÎNLOCUI GARANȚIILE CONSTITUȚIONALE ALE PROCESULUI**

În prezenta cauză, dreptul la apărare nu este invocat ca element secundar, ci ca premisă structurală fără de care întregul litigiu devine asimetric. În materia fiscală și în litigiile cu efect patrimonial, apărarea efectivă nu este un lux, ci o condiție minimală pentru ca accesul la justiție să fie real.

Din perspectiva art. 26 din Constituție, dreptul la apărare presupune ca persoana să fie asistată juridic atunci când solicită acest lucru în condițiile legii, iar instanța are obligația să se pronunțe efectiv asupra cererii. O cerere lăsată fără examinare este, în substanță, o negare a dreptului la apărare prin omisiune.

Din perspectiva art. 20 din Constituție, accesul la justiție include contradictorialitatea reală și posibilitatea efectivă de a prezenta argumente și probe. Dacă cererea de avocat din oficiu este ignorată de instanță, iar cauza este examinată în lipsa apărării, accesul devine formal: există instanță, există termene, există procedură, dar lipsește posibilitatea reală de a combate poziția autorității publice, inclusiv pe chestiuni tehnice precum comunicarea, termenul și accesoriile.

Din perspectiva art. 1 alin. (3) din Constituție, statul de drept presupune garanții procesuale reale, nu simulări. Un proces în care cererea de avocat din oficiu rămâne fără examinare, iar fondul este evitat prin formalism, creează aparență de legalitate, dar produce un rezultat arbitrar: menține ingerința patrimonială și blochează examinarea efectivă.

Din perspectiva art. 54 din Constituție, restrângerea dreptului la apărare este inadmisibilă dacă nu este proporțională și dacă afectează însăși substanța dreptului. Omisiunea de examinare nu poate fi justificată prin eficiență procedurală, pentru că afectează tocmai condiția de echitate a procesului.

În speță, această problemă este agravată de faptul că litigiul a fost împins într-o zonă de inadmisibilitate pe criteriile procedurale, deși chestiunile invocate de părți aveau un conținut constituțional evident. Astfel, omisiunea privind avocatul din oficiu nu este un incident izolat, ci un factor care a amplificat formalismul: fără apărare efectivă, părțile au fost expuse riscului de a li se respinge acțiunea fără fond, chiar când problema era intervenția termenului și lipsa înștiințării efective.

În consecință, Curtea Constituțională este chemată să constate că omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu, în măsura în care a produs lipsa apărării efective și a permis soluționarea cauzei fără contradictorialitate reală, afectează art. 26 și art. 20 din Constituție, coroborat cu art. 1 alin. (3) și art. 54 din Constituție.

**PRIVITOR LA EFECTUL CUMULATIV: DE CE ACEASTĂ CAUZĂ DEPĂȘEȘTE „LITIGIUL ORDINAR” ȘI IMPUNE
CONTROL CONSTITUȚIONAL EFECTIV.**

**ÎNCRUCIȘAREA CONSTITUȚIONALĂ - CUM TERMENUL, COMUNICAREA ȘI APĂRAREA PRODUC ÎMPREUNĂ
ÎNCĂLCAREA**

În această cauză, încălcarea constituțională nu poate fi înțeleasă prin fragmentare. Termenul/prescripția fără comunicare efectivă produce o limită „pe hârtie”, dar nu în realitate. Comunicarea fără apărare efectivă produce procedură, dar nu contradictorialitate. Iar accesoriile acumulate în timp transformă fiecare omisiune procedurală într-un efect patrimonial real.

Astfel, intervenția termenului/prescripției — ca garanție constituțională a securității juridice — este golită de conținut dacă dies a quo este fixat formal prin publicitate, în timp ce persoana află real din executare. În acest scenariu, statul nu doar că își prelungește capacitatea de a produce efecte, ci și își amplifică rezultatul patrimonial prin accesorii, ceea ce atinge art. 46 și depășește art. 54 din Constituție.

În același scenariu, chiar dacă persoana încearcă să conteste imediat după luarea la cunoștință reală, lipsa apărării efective produce un risc major: formalismul procedural devine dominant, iar fondul constituțional este evitat. În acest punct, încălcarea devine una de sistem: statul obține rezultat patrimonial printr-o combinație de formalism, opacitate și asimetrie procedurală, ceea ce este incompatibil cu art. 1 alin. (3), art. 20, art. 23, art. 26, art. 46 și art. 54 din Constituție

Respectiv elementul decisiv al speței este acumularea efectelor. Dacă s-ar analiza fiecare capăt izolat, s-ar putea pretinde că există „remedii” procedurale. Însă Constituția protejează persoana tocmai împotriva mecanismelor care, prin suprapunere, golesc de conținut drepturile.

Intervenția termenului/prescripției este golită de conținut dacă dies a quo este construit formal și dacă publicitatea substituie comunicarea efectivă. În același timp, chiar și o contestare ar deveni iluzorie dacă, pe parcurs, persoana este lipsită de apărare efectivă. În final, rezultatul este menținerea unei ingerințe patrimoniale disproporționate: accesoriile se acumulează, executarea se declanșează, iar fondul este evitat.

Acesta este motivul pentru care controlul constituțional este indispensabil și pentru care demersul este formulat ab initio cu caracter imperativ: pentru a preveni consolidarea unui rezultat neconstituțional și pentru a exclude recursul ulterior la revizuire ca remediu tardiv, care nu repară efectele patrimoniale și nu restabilește efectivitatea accesului la justiție.

**PRIVITOR LA CARACTERUL IMPERATIV AL SESIZĂRII PENTRU EXCLUDEREA REMEDIULUI TARDIV PRIN REVIZUIRE
ÎN SENSUL CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL REPUBLICII MOLDOVA – „ARTICOLUL 449. TEMEIURILE
DECLARĂRII REVIZUIRII... LITERA e1)” – MECANISM ÎN CAZ DE ÎNCĂLCARE A LEGII SUPREME – URMEAZĂ A FI
DECLANȘAT IMEDIAT**

Prezenta sesizare nu este formulată ca un exercițiu teoretic, ci ca un demers constituțional imperativ, care urmărește prevenirea unui scenariu procesual previzibil și, în același timp, neconstituțional prin efectele sale: soluționarea cauzei cu ignorarea standardului constituțional relevant și cu ignorarea excepției ridicate, urmată de „repararea” ulterioară prin mecanismul revizuirii, în temeiul prevederii indicate de autorii excepției ca aparținând Codului de procedură civilă al Republicii Moldova – „Articolul 449. Temeiurile declarării revizuirii... litera e1)”.

Din perspectiva art. 1 alin. (3) din Constituție, un stat de drept nu poate accepta ca protecția constituțională să funcționeze doar „după” consumarea efectelor prejudiciabile. Supremația Constituției presupune remediu oportun, nu remediu tardiv. Dacă se admite că o încălcare constituțională poate fi menținută în timp, iar apoi „reparată” prin revizuire, Constituția este redusă la un mecanism de corecție post factum, ceea ce contravine însăși ideli de supremație.

Din perspectiva art. 20 din Constituție, dreptul la un recurs efectiv și la o instanță efectivă nu este satisfăcut printr-un remediu care apare după ce efectele patrimoniale s-au acumulat, mai ales în materie fiscală, unde accesoriile se calculează în timp și pot continua să se acumuleze până la executare. Într-un asemenea domeniu, un remediu tardiv nu este un remediu efectiv, pentru că nu împiedică prejudiciul să se producă și să se amplifice.

Din perspectiva art. 46 din Constituție, orice întârziere în remediu are consecințe patrimoniale. În cauze cu accesorii fiscale, timpul nu este neutru: timpul produce valoare patrimonială în favoarea statului, iar aceasta se reflectă în debit, penalități, majorări și în costurile executării. Dacă se permite ca această producere de efect patrimonial să continue până la o eventuală revizuire, statul obține un avantaj patrimonial din însăși durata procedurii, ceea ce rupe echilibrul just și contravine protecției proprietății.

Din perspectiva art. 54 din Constituție, remediul tardiv prin revizuire nu trece testul de proporționalitate atunci când poate fi evitat printr-un control constituțional imediat. Într-o societate democratică, nu este necesar și nici proporțional ca persoana să suporte o ingerință patrimonială continuă, în timp ce instanțele evită controlul constituțional invocând formalism, pentru ca abia ulterior să se revină asupra cauzei.

În această logică, invocarea expresă a mecanismului revizuirii în prezenta sesizare are două funcții constituționale: prima, să evidențieze riscul ca, în lipsa sesizării Curții Constituționale, cauza să fie soluționată pe un formalism excesiv procedural, iar corectarea să fie împinsă ulterior în zona revizuirii, adică prea târziu pentru a preveni efectele patrimoniale deja produse; a doua, să sublinieze caracterul imperativ al excepției de neconstituționalitate, nu ca opțiune facultativă, ci ca instrument de prevenție constituțională menit să oprească producerea și consolidarea efectelor patrimoniale înainte ca acestea să devină excesive sau ireversibile.

În consecință, Curtea Constituțională este chemată să recunoască expres că, în cauze cu efect patrimonial continuu, remediul constituțional trebuie să fie acordat în timp util, iar mecanismul revizuirii nu poate substitui obligația instanței ordinare de a remite excepția atunci când sunt întrunite condițiile de admisibilitate.

PETITUL DE CERERI ÎNAINȚAT CURȚII CONSTITUȚIONALE

PENTRU ASIGURAREA REMEDIULUI IMEDIAT ÎN CAUZA PENDINTE, COMPATIBIL CU CONSTITUȚIA

În temeiul Legii nr. 74 din 10.04.2025 cu privire la Curtea Constituțională și al Codului jurisdicției constituționale nr. 502-XIII/1995, raportat la Constituția Republicii Moldova și la standardul jurisprudențial consolidat al Curții Constituționale, **solicităm Înaltei Curți admiterea prezentei sesizări spre examinare în Forul Constituțional și dispunerea remediilor constituționale care se impun, astfel:**

1. Privitor la remiterea excepției către Curtea Constituțională și delimitarea jurisdicției instanței ordinare

Să se statueze că determinarea incidenței constituționale a standardului stabilit de Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024, în configurația factuală a speței pendinte, reprezintă o operațiune exclusiv constituțională, care aparține Curții Constituționale, nu instanței ordinare, iar ignorarea acestei delimitări constituie o încălcare a principiilor statului de drept și a supremației Constituției, consacrate de art. 1 alin. (3) din Constituție.

Respectiv să se constate că sunt întrunite condițiile de admisibilitate ale excepției de neconstituționalitate în cauza civilă pendinte și să se rețină că este rolul Curții Constituționale să dea apreciere incidenței „mutatis mutandis”, deoarece o asemenea apreciere depășește jurisdicția de aplicare a legii și intră în sfera controlului constituțional – **cu găsirea soluției conforme cu Constituția de către Înalta Curte.**

2. Privitor la intervenția termenului/prescripției și la efectul patrimonial al accesoriilor fiscale

Să se constate că orice regim normativ/practică jurisdicțională care permite determinarea și urmărirea obligațiilor fiscale după depășirea limitelor temporale previzibile, sau care permite acumularea accesoriilor într-un mod care produce efect patrimonial disproporționat, contravine art. 1 alin. (3), art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție.

Să se statueze, în mod expres, că standardul constituțional stabilit prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024 privind termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale și riscul de efect patrimonial disproporționat prin majorările de întârziere are incidență constituțională relevantă în cauzele pendinte în care se invocă depășirea termenului și acumularea accesoriilor, iar evaluarea „mutatis mutandis” a acestei incidențe aparține Curții Constituționale.

Să se constate că, în măsura în care actele fiscale executorii contestate în cauza pendinte produc efecte asupra unor perioade depășind limita temporală previzibilă și permit acumularea accesoriilor, există o ingerință patrimonială care, în absența garanțiilor efective de comunicare și contestare, tinde să devină excesivă, contrar art. 46 și art. 54 din Constituție.

3. Privitor la înștiințarea efectivă și la stabilirea dies a quo în cauze cu efecte patrimoniale

Să se constate că aplicarea unui dies a quo formal, deconectat de cunoașterea reală a actului fiscal și a consecințelor lui, afectează substanța dreptului de acces efectiv la justiție și dreptul de a-și cunoaște drepturile și obligațiile, garantate de art. 20 și art. 23 din Constituție, iar în cauze cu efecte patrimoniale se reflectă direct și asupra protecției proprietății garantate de art. 46 din Constituție.

Să se statueze că, în materia actelor fiscale executorii și a accesoriilor care se acumulează în timp, „înștiințarea efectivă” reprezintă o garanție constituțională și nu poate fi substituită, în sens material, printr-o comunicare formală, în măsura în care aceasta nu asigură posibilitatea reală de reacție și contestare. O asemenea substituie produce o încălcare a art. 20, art. 23, art. 46 și art. 54 din Constituție, în conexiune cu art. 1 alin. (3) din Constituție.

Să se constate că, atunci când autoritatea fiscală și/sau instanța de drept comun utilizează publicitatea sau alte forme formale de comunicare pentru a construi tardivitatea, iar persoana dovedește luarea la cunoștință reală prin actele executorului judecătoresc, Curtea Constituțională este chemată să restabilească standardul constituțional al dies a quo compatibil cu accesul efectiv la justiție.

4. Privitor la dreptul la apărare și la omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu

Să se constate că omisiunea examinării cererii de avocat din oficiu, în măsura în care a permis examinarea cauzei în lipsa apărării și a contribuit la respingerea pe formalism, afectează dreptul la apărare garantat de art. 26 din Constituție și accesul efectiv la justiție garantat de art. 20 din Constituție, contrar exigențelor statului de drept din art. 1 alin. (3) din Constituție și testului de proporționalitate din art. 54 din Constituție.

Să se statueze că, în cauzele în care se discută ingerințe patrimoniale și termene procedurale determinate de comunicarea actelor, lipsa apărării efective amplifică formalismul și transformă procedura într-o negare implicită a accesului efectiv, ceea ce impune o abordare constituțională de remediere, nu o abordare formală.

5. Privitor la prevenirea remediului tardiv prin „revizuire” și necesitatea remediului imediat

Să se rețină expres caracterul imperativ al prezentei sesizări în cauza pendinte, în vederea excluderii producerii unui remediu tardiv prin mecanismul de revizuire prevăzut de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova – „Articolul 449... litera e1)”, în situația în care instanța de drept comun ar ignora excepția și standardul constituțional relevant.

Să se statueze că, în cauze cu ingerință patrimonială continuă prin acumularea accesoriilor, remediu constituțional trebuie să fie imediat, deoarece remediu tardiv prin revizuire nu repară efectele patrimoniale produse în interval și nu restabilește efectivitatea drepturilor fundamentale.

*** Sfârșit capitol E. Continuare pe pagina următoare ***

F. Lista documentelor relevante

DOCUMENTE DE REFERINTA PENTRU ÎNALTA CURTE INVOCATE ÎN SESIZARE

(disponibile public, motiv din care nu se anexază)

1. **Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 4 aprilie 2024**, în materia termenului de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale
2. **Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 19 martie 2019** (paragraful 61) și **Hotărârea Curții Constituționale nr. 8 din 5 aprilie 2019** (paragraful 45), privind efectivitatea exercitării drepturilor și corelarea termenelor procedurale cu posibilitatea reală de reacție, în contextul înștiințării efective și al *dies a quo*.
3. **Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 23 ianuarie 2020**, privind exigențele de motivare și interdicția tratării formale a probelor și argumentelor, ca garanție a statului de drept și a accesului efectiv la justiție.
4. **Reperul european este constituit de standardele dezvoltate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în materia accesului efectiv la instanță, a remediului efectiv și a protecției proprietății împotriva ingerințelor disproporționate, i.e. art. 6 și 13 CEDO în conexiune cu art. 1 Protocol 1 CEDO.**

Totodată, spre examinare în contenciosul constituțional urmează a fi prezentat Înaltei Curți de către instanță **materialul integral al dosarului**.

*** Sfârșit capitol F ***

G. Declarația și semnătura autorilor sesizării

Declarăm pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte și veridice.

Locul: mun.Chișinău Curtea de Apel Centru

Data: “_02_” Martie 2026

GHERMAN ALA

Digitally signed by Gherman Ala
Date: 2026.03.02 14:57:14 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

GHERMAN ION

Digitally signed by Gherman Ion
Date: 2026.03.02 15:08:58 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

(Semnătura autorului sesizării sau a reprezentantului)

ÎNCHEIERE

23 aprilie 2026

mun. Chișinău

Completul specializat în examinarea acțiunilor în contencios administrativ și în materie de insolabilitate, reorganizare și dizolvare a persoanelor juridice din cadrul Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții de Apel Centru

În componența:

Președintele completului, judecătorul
Judecătorii

Mîra Ghenadie
Ghedrovici Nicolae și Bostan Angela

Examinînd cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate depusă în cadrul examinării în ordine de recurs a acțiunii în contencios administrativ depusă de Gherman Ala și Gherman Ion împotriva Serviciului Fiscal de Stat, terț Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale a Primăriei municipiului Chișinău, cu privire la anularea actului administrativ,

CONSTATĂ:

Circumstanțele cauzei.

La 14 decembrie 2021, Gherman Ala și Gherman Ion au depus acțiune în procedura contenciosului administrativ împotriva Serviciului Fiscal de Stat, terț Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale a Primăriei municipiului Chișinău, solicitînd: - declararea nulă a actului administrativ (răspunsul) emis de către Serviciul fiscal de Stat nr. 26-24-11/131550 din 07 decembrie 2021, semnat de director adjunct - Lichii Iuri; - repunerea lui Gherman Ion, în drepturi, în baza art. 65 Codul administrativ, din motive legale și întemeiate invocate în acțiune; - obligarea Serviciului Fiscal de Stat să investigheze în mod complet toată adresarea depusă la 26 noiembrie 2021, cu prezentarea unui răspuns legal, argumentat și motivat pe baza documentelor anexate și circumstanțelor de fapt, și de drept invocate, prin care se solicită anularea Hotărârii seria AH nr. 0028406 din 10 februarie 2021 și redirectionarea plăților către beneficiarul efectiv al bunurilor imobiliare SRL „Elvitis Com”; - sistarea executării forțate a Hotărârii seria AH nr. 0028406 din 10 februarie 2021, emisă de către executorul judecătoresc V. Cațer, până la clarificarea legalității și temeinicieii emiterii a Hotărârii seria AH nr. 0028406 din 10 februarie 2021.

Încheierea instanței de fond ce constituie obiectul recursului.

Prin încheierea Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani din 09 noiembrie 2022, a fost declarată inadmisibilă acțiunea în contencios administrativ depusă de Gherman Ala, în interesele lui Gherman Ion, din motiv că acțiunea a fost depusă în instanța de contencios administrativ de o persoană fără împuterniciri în acest sens (art. 75 alin. (11) Cod de procedură civilă).

În aceeași zi, la 09 noiembrie 2022, prin hotărârea Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani, s-a respins ca neîntemeiată acțiunea depusă de Ala Gherman împotriva Serviciului Fiscal de Stat, cu terțul Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale a Primăriei municipiului Chișinău privind declararea nulității actului administrativ nr. 26-24-11/131550 din 07 decembrie 2021 emis de Serviciul Fiscal de Stat, obligarea Serviciului Fiscal de Stat să investigheze în mod complet adresarea din 26 noiembrie 2021, cu prezentarea unui răspuns argumentat și motivat pe baza documentelor anexate și circumstanțelor de fapt și de drept invocate, prin care s-a solicitat anularea hotărârii seria AH nr. 0028406 din 10 februarie 2021 și redirecționarea plăților către beneficiarul efectiv a bunurilor imobiliare S.R.L. „Elvitis Com”.

La 01 decembrie 2022, Gherman Ala și Gherman Ion au înaintat cerere de recurs împotriva încheierii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 09 noiembrie 2022.

Ulterior la 06 decembrie 2022, Gherman Ala și Gherman Ion au declarat apel împotriva hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani din 09 noiembrie 2022.

Potrivit fișei de repartizare a dosarului, la 01.03.2023, prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, cauza civilă a fost repartizată spre examinare în ordine de apel în mod automat-aleatoriu judecătorului raportor Palanciuc Ecaterina.

Potrivit fișei de repartizare repetată a dosarului, la 10.06.2024, prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, cauza civilă a fost repartizată spre examinare în ordine de apel în mod automat-aleatoriu judecătorului raportor Braga Angela.

Potrivit fișei de repartizare repetată a dosarului, la data de 16 iulie 2025, cauza a fost distribuită spre examinare în ordine de apel judecătorului raportor – Cașcaval Andrei.

Prin încheierea Curții de Apel Centru din 01 octombrie 2025, cauza nr. 3a-321/23 (2-21184143-02-3a-01032023) s-a ridicat de la examinare în ordine de apel și s-a transmis în Secția de evidență și documentară procesuală, **pentru repartizarea în mod aleatoriu prin intermediul PIGD, a cererii de recurs înaintată de Gherman Ala și Gherman Ion împotriva încheierii Judecătoriei Chișinău sediul Rîșcani din 09 noiembrie 2022,** pentru a fi examinată cu prioritate de instanța competentă jurisdicțional.

Potrivit fișei de repartizare a dosarului, la 21.10.2025, prin intermediul Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor, cauza civilă a fost repartizată spre examinare în ordine de recurs în mod automat-aleatoriu judecătorului raportor Bostan Angela.

Ședința de examinarea a cererii de recurs a fost stabilită pentru 05 martie 2026 ora 11:00, însă ședința de judecată nu a avut loc din motivul imposibilității formării completului de judecată, ședința fiind fixată pentru 23 aprilie 2026 ora 11:00.

Totodată, din materialele cauzei rezultă că, la 21 martie 2025, Gherman Ala și Gherman Ion au înaintat o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmelor ”dacă aceștia sînt licențiați în drept” din alin. (1¹) din art. 75 Cod de procedură civilă.

Ulterior, la 02 martie 2026, Gherman Ala și Gherman Ion au înaintat o cerere de anexare a actelor de procedură de sesizare a Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate, și anume Cererea de sesizare a Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate și Sesizarea a Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate pe blanchetă oficială a Înaltei CURȚI.

Studiind cererea privind sesizarea Curții Constituționale cu prezenta excepție de neconstituționalitate înaintată de Gherman Ala și Gherman Ion și înscrisurile anexate în susținerea acesteia, Completul judiciar concluzionează despre necesitatea ridicării excepției de neconstituționalitate și de a remite Curții Constituționale sesizarea respectivă - din următoarele considerente.

Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, *excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.*

În conformitate cu § 76 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, *în momentul în care judecătorul ordinar constată sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.*

În temeiul § § 79-80 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, *controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legiuitorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil.*

Dispozițiile §§ 82-83 din aceeași hotărâre prevăd că, *Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.*

În conformitate cu prevederile art. 195 Cod administrativ, *pocedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169-171.*

În conformitate cu dispozițiile normei procesuale statuate de art. 12¹ alin. (1)-(3), (5)CPC, (1) *În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională. (2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:*

a) *obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;*

b) *excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este*

ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluținarea cauzei;

d) nu există o hotărîre anterioară a Curții Constituționale avînd ca obiect prevederile contestate.

(3) *Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amînă pledoariile.*

(5) *Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărîrii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.*

Astfel, întrunirea condițiilor necesare pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Centru, concluzionează că respectivele condiții la caz, sunt întrunite – motiv din care, cererea lui Gherman Ala și Gherman Ion urmează a fi admisă.

Concomitent, Completul judiciar reține că, deși ridicarea prezentei excepții de neconstituționalitate interferează cu o chestiune juridică dispusă printr-o încheiere pasibilă de recurs separat, o abordare excesiv de rigidă și formalistă a acestei circumstanțe procesuale ar fi de natură să lipsească de eficiență juridică și să golească de conținut însuși scopul de interes public al instituției controlului de constituționalitate pe cale de excepție.

Prin încheierea supusă recursului, instanța de fond în temeiul art. 75 alin. (1¹) Cod de procedură civilă, a declarat inadmisibilă acțiunea în contencios administrativ depusă de Ala Gherman, în interesele lui Ion Gherman împotriva Serviciului Fiscal de Stat. Respectiv, cererea ce ține de excepția de neconstituționalitate se întemeiază pe pretinsele argumente de neconstituționalitate a art. 75 alin. (1¹) CPC.

Instanța constată că recursul reclamanților/recurenți sunt axate și condiționate **anume și direct de temeiurile legale ce fac obiectul prezentei excepții de neconstituționalitate**. Astfel, legalitatea și constituționalitatea normei contestate constituie premisa fundamentală de la care depinde însăși soluținarea echitabilă a recursului.

În această ordine de idei, din perspectiva **Articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)**, dreptul de acces la o instanță și dreptul la un proces echitabil trebuie să fie concrete și efective, nu iluzorii. Îngrădirea dreptului justițiabilului de a cere verificarea constituționalității legii pe motiv că procedura s-a materializat provizoriu într-o încheiere pasibilă de recurs ar constitui un formalism excesiv și o barieră disproporționată în calea realizării dreptului la apărare.

Jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului (ex: *Denisov v. Ucraina*) stipulează că restricțiile procedurale naționale nu pot fi aplicate într-un mod care să aducă atingere însăși substanței dreptului la un proces echitabil. În speță, normele criticate de reclamanți le guvernează direct capacitatea juridică de reprezentare și substanța obligațiilor patrimoniale reclamate ca fiind abuzive, elemente ce vizează nucleul dur al dreptului la apărare (art. 26 din Constituție) și al dreptului la proprietate (art. 46 din Constituție).

Pe cale de consecință, raportând rigorile Convenției Europene la circumstanțele specifice ale prezentei spețe, Completul de judecată conchide că primatul dreptului la un proces echitabil și imperativul garantării unei justiții efective impun depășirea oricărui

obstacole de ordin pur procedural, prevalând obligația instanței de a asigura un control veritabil de constituționalitate. Or, refuzul de a ridica excepția în acest stadiu procesual, sub pretextul incidenței unei încheieri interlocutorii atacabile, ar perpetua starea de incertitudine juridică și ar expune reclamantii riscului iminent de a fi judecați în baza unor norme potențial viciate de neconstituționalitate, fapt ce ar afecta iremediabil însăși substanța drepturilor ocrotite de Legea Supremă.

Drept urmare a celor justificate, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Centru va prezenta Curții Constituționale sesizarea depusă de către Gherman Ala și Gherman Ion.

În conformitate cu prevederile art. 195 Cod administrativ, art. art. 12¹, 269-270 CPC, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău,

DISPUNE:

Se admite depusă de Gherman Ala și Gherman Ion privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se sesizează Curtea Constituțională în vederea soluționării cererii depuse de Gherman Ala și Gherman Ion privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a *sintagmelor* "dacă aceștia sînt licențiați în drept" din alin. (1¹) din art. 75 Cod de procedură civilă.

Se remite după competență Curții Constituționale sesizarea depusă de Gherman Ala și Gherman Ion privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a *sintagmelor* "dacă aceștia sînt licențiați în drept" din alin. (1¹) din art. 75 Cod de procedură civilă.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele completului,

Judecătorul

Mîra Ghenadie

Ghedrovici Nicolae

Bostan Angela